

[f facebook.com/miranda.eu.project](https://facebook.com/miranda.eu.project)

[in linkedin.com/company/miranda-eu-project](https://linkedin.com/company/miranda-eu-project)

[@ instagram.com/miranda.eu.project](https://instagram.com/miranda.eu.project)

ВОДИЧ И АКЦИСКИ ПЛАН: ЗА СТРУЧНИТЕ УЧИЛИШТА ДА ГИ РЕШАТ ПРЕДИЗВИЦИТЕ СО КОИ СЕ СООЧУВААТ РОМСКИТЕ УЧЕНИЦИ ВО СТРУЧНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

ИМЕ НА ПРОЕКТНИОТ ПАРТНЕР:

ИНСТИТУТ ЗА ИНКЛУЗИЈА НА РОМА И
МАЛЦИНСТВА

Co-funded by
the European Union

Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

Шаблон за извештаи

Информации за документот: Водич и Акционен план: за стручните училишта да ги решат предизвиците со кои се соочуваат Ромските ученици во стручното образование	
ИД на документ	WP2 Зголемување на привлечноста на училиштата за стручно образование и обука за Ромските ученици
Број на резултат	2.4 Водич и Акционен план
Наслов	Водич и Акционен План
Тип:	
Верзија:	Конечна
Автор(и):	Сенад Сакиповски, Сања Сулејманова
Ниво на дисеминација:	на јавна
Историја на ревизии	
Верзија 1	

Лиценца: Водич и Акционен План © MIRANDA е лиценциран под

Co-funded by
the European Union

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (EACEA). Ниту Европската Унија, ниту EACEA не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

Вовед	4
1. Акциски план	5
1.1. Специфични цели	5
1.2 Идентификувани клучни предизвици	5
1.3 Стратегиски области и активности	5
1.4 Прилагодување на наставни материјали	6
1.5 Обука на наставници и градење капацитети	7
2. Инклузивна и културно чувствителна средина за учење	7
3. Пристапни патеки за учење	8
4. Преодолување на пречките за учество	9
5. Вклучување на семејствата и заедниците	9
6. Поддршка за наставниците и персоналот	10
7. Мониторинг и континуирано подобрување	10

**Co-funded by
the European Union**

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

Вовед

Целта на овој Водич и Акционен план, реализиран во рамките на WP2, акција 2.4, е да се зголеми пристапноста и привлечноста на училиштата за стручно образование и обука (СОО) за ромската заедница, со посебен акцент на ромските ученици. Тој се заснова на Стратегијата за доближување спроведена во рамките на WP2, акција 2.3, во партнерските земји: Грција, Бугарија, Северна Македонија, Австрија и Германија, и е составен од пет национални извештаи. Овие извештаи открија различни услови во однос на популарноста и достапноста на училиштата и програмите за стручно образование и обука (СОО), фактори кои можат да бидат пресудни за запишувањето на Ромите. Интервјуата, работилниците и прашалниците спроведени во земјите покажаа постојано висок интерес за програмите за СОО, а истовремено ги открија и системските бариери поради кои учеството не е достапно.

Овој план одговара на тоа со поставување конкретни цели: намалување на социјалните, културните и информациските бариери; подобрување на комуникацијата и досегот; приспособување на наставните материјали; зајакнување на капацитетот на персоналот; и градење доверба помеѓу училиштата за стручно образование и заедниците на Ромите. Структуриран околу седум стратешки области, тој ги набројува целните активности и резултати дизајнирани да поттикнат инклузивност, да ја подобрат видливоста и да обезбедат училиштата за стручно образование да се доживуваат како институции кои се добредојдни, праведни и културно чувствителни. На крајот, Водичот и Акцискиот план ги позиционираат училиштата за стручно образование и обука како двигатели на зајакнување, способни да ги приспособат своите програми за позначајно образование отворено за ранливите групи кои се и економски загрозувани и културно исклучени во партнерските земји кои учествуваат во ова истражување. Така, градењето вештини и компетенции ќе им помогне на Ромските ученици да отворат повеќе врати кон високо компатибилниот пазар на труд.

Co-funded by
the European Union

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

1. Акциски план

1.1. Специфични цели

- i. Намалување на бариерите (социјални, културни, информативни)
- ii. Подобрување на комуникацијата и досегот до ромските заедници
- iii. Прилагодување на наставните материјали и системите за поддршка
- iv. Зајакнување на капацитетот на персоналот за инклузивно образование
- v. Изградба на доверба помеѓу училиштата за стручно и техничко образование и ромските заедници

1.2 Идентификувани клучни предизвици

- i. Низок упис и висока стапка на напуштање
- ii. Недостаток на културно инклузивни материјали
- iii. Ограничено доверување во институциите
- iv. Јазични и образовни јазови
- v. Финансиски и социјални бариери
- vi. Недостаток на приспособена поддршка за учениците

1.3 Стратегиски области и активности

Цел: Да се зголеми видливоста и инклузивноста на училиштата за стручно образование и обука (COO), обезбедувајќи Ромските ученици да ги доживуваат овие институции како гостопримливи, достапни и културно инклузивни средини.

Активности:

- За да се постигне ова, промотивните и информативно-достигнувачките стратегии мора да се приспособат за да одразуваат и јасност и инклузивност.

ЗАКЛУЧОЦИ ОД ГРЦИЈА

Пристапот до стручно образование и обука (COO) во Грција одразува сложена меѓусебна поврзаност на пречки и системи за поддршка. Финансиските ограничувања се идентификуваат како најзначајна пречка, при што мнозинството учесници нагласуваат дека трошоците за програмата ја ограничиле нивната можност за запишување.

Засегнатите страни истакнаа дека ромските ученици се соочуваат со повеќекратни пречки во пристапот до стручното образование. Но,

Co-funded by
the European Union

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (EACEA). Ниту Европската Унија, ниту EACEA не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

Материјалите како брошури, веб-страници и содржини на социјалните мрежи треба да користат едноставен, достапен јазик и да вклучуваат визуелни елементи кои резонираат со разновидна публика.

- Прикажувањето на Ромските ученици во овие материјали е од суштинско значење, бидејќи тоа сигнализира припадност и признавање. Каде што е соодветно, преводот на јазиците на заедницата треба да се приоритетизира за да се намалат јазичните бариери. Покрај статичните материјали, интерактивните пристапи како што се онлајн информативните сесии за Ромските семејства и заедници можат да поттикнат доверба и ангажман.
- Соработката со ромските невладини организации и медијатори од заедницата е од клучно значење, бидејќи овие чинители обезбедуваат културен увид, кредибилитет и директни канали за комуникација помеѓу училиштата и семејствата.

Резултати: Очекуваните резултати вклучуваат развој на инклузивен промотивен пакет што одразува културна чувствителност и застапеност, заедно со спроведување на таргетирана кампања за доближување. Заедно, овие резултати придонесуваат за преобликување на јавниот имиџ на училиштата за стручно образование и обука, позиционирајќи ги како институции посветени на правичност, различност и зајакнување на ромските ученици.

1.4 Приспособување на наставните материјали

Цел: Да се обезбеди наставните материјали во училиштата за стручно образование и обука (СОО) да бидат достапни, инклузивни и да одговараат на различните потреби на Ромските ученици, со што ќе се поттикне правично учество и ќе се намалат системските бариери за постигнување успех.

Активности: Овој процес бара систематски преглед на постојните наставни водичи и наставни програми за да се идентификуваат области каде што сложеноста или културната пристрасност може да го попречат ангажманот.

- Јазикот и упатствата треба да се поедностават без да се наруши академската строгост,

ЗАКЛУЧОЦИ ОД С. МАКЕДОНИЈА

Одредени наоди покажуваат дека образовната средина во Северна Македонија не е инклузивна. Како што е цитирано од Ромските ученици, кога станува збор за наставниот кадар, на некои од нив "им е потребна обука за тоа како да работат со нас" и "треба да ја разбираат нашата култура и да немаат ниски очекувања за Ромските ученици". Наодите претставени во Националниот извештај од Северна Македонија покажуваат побарувачка за програми за стручно образование и обука, но одредени предлози за

Co-funded by
the European Union

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

- обезбедувајќи јасност за ученици со различни нивоа на писменост.
- Интеграцијата на културно разновидни примери е од суштинско значење, бидејќи ги потврдува искуствата на ромските ученици и го сместува нивниот идентитет во поширокиот образовен наратив.
 - Треба да се вклучат визуелни и практични помагала за учење за да се поддржат различните стилови на учење, особено за учениците кои имаат корист од искуствени и применети пристапи.
 - Соработката со ромски едукатори и посредници може дополнително да ја подобри релевантноста и автентичноста на овие приспособувања.

Исходи: Очекуваните резултати треба да вклучуваат сет на приспособени материјали за учење кои одразуваат инклузивност и пристапност, заедно со развој на упатства за инклузивно предавање. Овие исходи придонесуваат за педагошка рамка која не само што ги адресира непосредните потреби за учење, туку и ги унапредува долгорочните цели за еднаквост и застапеност во стручните училишта. Со вградување на културната чувствителност и практичната пристапност во наставната програма, институциите можат да ја зајакнат довербата со ромските заедници и да ги подобрат резултатите и во запишувањето и во задржувањето на учениците.

1.5 Обука на наставници и градење капацитети

Цел: Да се опремаат вработените во стручното образование и обука (СОО) со потребните вештини и компетенции за спроведување инклузивни наставни практики кои ефикасно одговараат на потребите на Ромските ученици и другите загрозени групи. Оваа цел ја нагласува професионализацијата на едукаторите како агенти на правичност и културна чувствителност во училиницата.

Активности: Иницијативата вклучува развој на кратки, достапни онлајн модули за обука кои ги адресираат клучните димензии на инклузивното образование. Овие модули треба да опфатат педагошки стратегии за поттикнување на еднаквоста, културна инклузивност на ромскиот идентитет и искуства, и практични пристапи за работа со ученици од ранливи категории. Вклучувањето на практични алатки, како што се методи за диференцирано наставување, приспособливи наставни планови, осигурува дека обуката не е само теоретска, туку и директно применлива во практиката во училиницата. Соработката со

ЗАКЛУЧОЦИ ОД АВСТРИЈА

Според резултатите од анкетата, 58,06% од испитаниците биле запознаени со програмите за стручно образование и обука, додека 41,94% не биле запознаени со можностите за стручно образование и обука. Ова ја истакнува потребата од поголеми кампањи за доближување и подигање на свеста насочени кон ромските заедници за да се подобри нивното знаење за достапните опции за обука.

Пречките за учество во програмите за стручно образование и обука се: недостаток на

Co-funded by
the European Union

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

ромските невладини организации и медијатори може дополнително да ја подобри релевантноста на содржината на обуката, вградувајќи автентични перспективи во професионалниот развој.

Исходи: Очекуваните резултати вклучуваат обучени наставници кои се подобро опремени да спроведуваат инклузивни методологии, заедно со сеопфатен сет на алатки за обука што може да се повторно користи и приспособи низ институциите. Овие исходи придонесуваат за воспоставување одржлив рамковен документ за инклузивно наставување во стручните училишта, зајакнувајќи ги институционалните обврски за правичност и различност. На долг рок, се очекува ваквата обука да ја подобри динамиката во училищата, да го намали процентот на напуштање на образованието кај ромските ученици и да поттикне попријатна образовна средина.

2. Инклузивна и културно чувствителна средина за учење

Во националните извештаи, потребата од инклузивни и културно чувствителни средини за учење во училиштата за стручно образование и обука се појавува како постојан приоритет. Во Грција, Ромите ученици се соочуваат со системски бариери како што се сиромаштијата, дискриминацијата и наставните програми кои често не ги одразуваат нивните реални животи, што доведува до високи стапки на напуштање на училиштето и социјална изолација. Во Северна Македонија, ромските ученици експлицитно побараа наставниците да добијат обука за културна свест, истакнувајќи дека ниските очекувања и недостатокот на разбирање го поткопуваат нивното образовно искуство. Германските и австриските наоди слично ја нагласуваат важноста од вградување на културната чувствителност во наставните практики и институционалните структури, истакнувајќи дека инклузивноста мора да оди подалеку од пристапот за да опфати доверба, застапеност и почит.

Создавањето на такви средини бара едукаторите да бидат опремени со интеркултурни компетенции, наставните програми да бидат приспособени со практични и културно релевантни примери, а училиштата активно да ги вклучуваат ромските семејства и

ЗАКЛУЧОЦИ ОД ГЕРМАНИЈА

Резултатите од истражувањето покажуваат дека повеќето Ромски ученици (52%) дознаваат за програмите за стручно образование и обука преку семејството и пријателите, додека само мал дел добиваат информации преку училиштата, владините агенции или социјалните медиуми. Иако 42% го оцениле квалитетот на програмата како добар, а 19% како многу добар, системските бариери остануваат значајни. Јазичните и бирократските предизвици беа често споменувани, при што испитаниците ја нагласиле потребата од интегрирана поддршка за германскиот јазик. Финансиските ограничувања исто така опстојуваат, бидејќи ниските плати на стажантите се недоволни за издржување на семејствата. Важно е што 61,9% од испитаниците пријавиле дека доживуваат

Co-funded by
the European Union

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

заедници. Претставувањето на ромските ученици во материјалите и кампањите за доближување сигнализира признавање, додека вклучувањето на ромски медијатори и невладини организации ја зајакнува довербата. На крајот, инклузивните средини се оние каде што ромските ученици се чувствуваат ценети, поддржани и овластени да успеат, а системските промени обезбедуваат еднаквоста да биде вградена и во педагогијата и во институционалната култура.

3. Пристапни патеки за учење

Во националните извештаи, ромските ученици постојано ја нагласуваа потребата од патеки за стручно образование и обука (СОО) кои се флексибилни, практични и приспособливи на нивните животни реалности. Во Грција, учесниците истакнаа финансиски бариери, далечината од центрите за обука и ограничените информации како клучни пречки, нагласувајќи ја важноста на онлајн опциите и приспособливите програмски структури. Во Северна Македонија, учесниците побараа патеки кои ги ставаат практичните вештини пред теоријата, флексибилни распореди за оние кои балансираат помеѓу работата и семејните обврски и финансиска поддршка за намалување на исклученоста. Наодите од Германија и Австрија слично ја нагласуваат потребата од приспособување на патеките на различните потреби на учесниците, осигурувајќи дека програмите не се само достапни, туку и релевантни за можностите за вработување.

Затоа, пристапните патеки за учење бараат системски прилагодувања: флексибилни формати на реализација, како што се модуларни или вечерни курсеви, интеграција на практична обука и признавање на неформалните вештини кои веќе постојат во ромските заедници. Механизмите за финансиска поддршка, вклучувајќи стипендии и додатоци, се клучни за ублажување на економските притисоци. Подеднакво важно е и создавањето јасни врски со вработувањето, како што се преку практикантски програми, стажирања или загарантирани интервјуа, кои го прават стручното образование и обука (СОО) кредибилна и мотивирачка опција. Со вградување на флексибилност, културна релевантност и опипливи кариерни резултати, училиштата за СОО можат да ги трансформираат патеките во вистински можности за ромските ученици да учествуваат и да успеат.

4. Надминување на пречките за учество

Ромските ученици во сите национални контексти се соочуваат со постојани пречки кои го ограничуваат нивното учество во стручното образование и обука (СОО). Во Грција, финансиските ограничувања беа идентификувани како најзначајна пречка, при што многу семејства не можат да си ги дозволат трошоците за програмата. Социјалните и културните пречки, вклучувајќи дискриминација и недостаток на културно осетлив дизајн на програмата, дополнително придонесуваат за исклучувањето. Во Северна

**Co-funded by
the European Union**

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

Македонија, учениците нагласија дека наставниците често немаат обука за културна свест, што доведува до ниски очекувања и ограничена поддршка. Личните околности, како што се обврските за згрижување деца или раното напуштање на училиштето, исто така го ограничуваат пристапот. Наодите од Германија и Австрија ги одразуваат овие предизвици, укажувајќи на системски прашања поврзани со подготвеноста на институциите, недоволната финансиска поддршка и отсуството на Ромски угледни лица во рамките на ВЕТ институциите.

Предизвикувањето на овие бариери бара повеќеслоен пристап. Механизмите за финансиска поддршка — стипендии, надоместоци и субвенции — се клучни за намалување на економските притисоци. Обуката на наставниците за културна чувствителност и инклузивна педагогија може да се спротивстави на дискриминацијата и да поттикне доверба. Флексибилните програмски структури, вклучувајќи модуларни курсеви и пристапни распореди, одговараат на реалноста на учениците кои балансираат помеѓу работните и семејните обврски. Конечно, партнерствата со ромските невладини организации, медијаторите и локалните бизниси можат да го зајакнат досегот, да обезбедат менторство и да создадат јасни патишта кон вработување. Со справување со структурните и културните бариери, училиштата за стручно образование и обука можат да се движат кон вистинска инклузивност и да обезбедат ромските ученици не само да имаат пристап до програмите, туку и да успеат во нив.

5. Вклучување на семејствата и заедниците

Вклученоста на семејството и заедницата е пресуден фактор за подобрување на учеството на Ромите во стручното образование и обука (СОО). Во Грција, испитаниците ја истакнаа важноста на напорите за доближување кои директно ги вклучуваат семејствата, наведувајќи дека кампањите за подигање на свеста и информативните сесии можат да изградат доверба и да го зголемат уписот. Во Северна Македонија, учениците и засегнатите страни ја нагласија потребата од директен контакт со ромските заедници преку посети на соседството, соработка со ромски невладини организации и вработување на ромски теренски работници кои ги разбираат реалностите на заедницата. Овие пристапи се сметаа за суштински за надминување на недовербата кон институциите и за да се обезбеди информациите за можностите за стручно образование и обука да стигнат до семејствата на пристапен начин.

Германските и австриските наоди слично ја нагласуваат улогата на стратегиите засновани на заедницата, укажувајќи на вредноста на партнерствата со локалните лидери, посредниците и невладините организации во надминувањето на јазот помеѓу училиштата и ромските домаќинства. Ефективното ангажирање бара не само комуникација, туку и создавање поддржувачки мрежи каде што семејствата се чувствуваат вклучени во обратното патување. Состаноците во заедницата, деновите на отворени врати и видливите улоги на пример беа идентификувани како влијателни стратегии за поттикнување на дијалогот и покажување на релевантноста на стручното образование и обука за иднината на ромските ученици.

Co-funded by
the European Union

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

Сè на сè, ангажирањето на семејствата и заедниците не е периферна активност, туку централен столб на инклузивното стручно образование и обука. Со вградување мерки за градење доверба, зајакнување на соработката со ромските организации и обезбедување семејствата да бидат активни партнери во образовниот процес, институциите можат да создадат средини каде што ромските ученици се поддржани и внатре и надвор од училищата.

6. Поддршка за наставниците и персоналот

Наставниците и персоналот играат клучна улога во обликувањето инклузивни средини за стручно образование и обука (СОО), но честопати им недостасуваат подготовка и ресурси за да ги задоволат потребите на Ромските ученици. Во Грција, засегнатите страни ја истакнаа важноста од обука на едукаторите за културна чувствителност и нивно опремување со практични алатки за борба против дискриминацијата и ниските очекувања. Во Северна Македонија, ромските ученици директно истакнаа дека наставниците "треба да се обучуваат како да работат со нас" и дека треба подобро да ја разбираат ромската култура, укажувајќи на недостатоци во подготвеноста на наставниците и институционалната поддршка. Германските и австриските наоди слично ја нагласуваат отсуството на одржлив професионален развој и потребата од системска инвестиција во капацитетот на персоналот.

Поддршката за наставниците и персоналот бара структурирани модули за обука за инклузивна педагогија, културна свест и стратегии за работа со ученици од ранливи групи. Покрај обуката, институциите мора да обезбедат континуирано менторство, можности за размена на искуства меѓу колеги и пристап до упатства за инклузивна настава. Вклучувањето ромски медијатори и угледни лица во тимовите на вработените може дополнително да ја зајакне довербата и да ги надмине културните разлики. На крајот на краиштата, зајакнувањето на едукаторите со знаење, алатки и институционална поддршка е од суштинско значење за да се обезбеди стручните училишта да можат да понудат праведни искуства за учење и да поттикнат средини каде што ромските ученици се чувствуваат почитувани и поддржани.

7. Мониторинг и континуирано подобрување

Одржливата инклузија на ромските ученици во стручното образование и обука (СОО) бара постојано следење и континуирано подобрување. Во Грција, засегнатите страни ја истакнаа важноста од собирање и квантитативни и квалитативни податоци за следење на учеството, стапките на напуштање и задоволството на учениците, со цел да се обезбеди интервенциите да останат одговорни на променливите потреби. Во Северна Македонија, испитаниците нагласија дека континуираното подобрување зависи од активната соработка меѓу различни засегнати страни, вклучувајќи ромски невладини организации, медијатори и претставници на заедницата, за да се изгради доверба и да се ко-дизајнираат политики. Наодите од Германија и Австрија на сличен начин ја нагласуваат потребата од институционална одговорност, редовни ревизии на

**Co-funded by
the European Union**

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590

наставните програми за културна релевантност и систематска евалуација на стратегиите за досег.

Ефективното следење вклучува воспоставување јасни показатели за успех — како што се раст на запишаните ученици, намалени стапки на напуштање и подобрани резултати во вработувањето — и вградување повратни врски што им овозможуваат на учениците и семејствата да ги обликуваат прилагодувањата на програмата. Континуираното подобрување бара не само техничка евалуација, туку и посветеност на инклузивноста, осигурувајќи дека гласовите на Ромите постојано се слушаат во процесите на донесување одлуки. Со институционализирање на механизмите за следење и поттикнување на циклуси на заедничко подобрување, училиштата за стручно образование и обука (СОО) можат да ги надминат краткорочните проекти и да се стремат кон долгорочна системска промена што гарантира правичност и одржливост.

**Co-funded by
the European Union**

Финансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се единствено на авторот(ите) и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или на Извршната агенција за образование и култура на Европската Унија (ЕАСЕА). Ниту Европската Унија, ниту ЕАСЕА не можат да се сметаат за одговорни за нив. Број на договор за грант: 20231DE02-KA220-VET000164590